

VALENTINA BEVC VARL^{*}

Slikarska dela Eduarda Linda iz zbirke nekdanjega Muzejskega društva v Mariboru

IZVLEČEK

Prispevek se osredotoča na izvor, čas nastanka in vsebino slikarskih del mariborskega slikarja nemškega rodu Eduarda Linda (1827–1904), ki jih je pridobilo Muzejsko društvo Maribor (*Museumsverein Marburg*) od ustanovitve društva leta 1902 do leta 1923. Glavni pisni vir za interpretacijo omenjenih Lindovih slikarskih del, ki jih danes hrani Pokrajinski muzej Maribor, je inventarna knjiga Muzejskega društva v Mariboru (*Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg*), ki je bila v uporabi v obravnavanem obdobju. S pomočjo informacij iz inventarne knjige, preučevanja ohranjenih slikarskih del, pisnih virov in pregleda mariborskih matičnih knjig je mogoče obravnavana Lindova slikarska dela povezati s konkretnimi ljudmi – prebivalkami in prebivalci Maribora v drugi polovici 19. stoletja – ter z njihovim položajem v družbi.

KLJUČNE BESEDE

slikar Eduard Lind, slikarstvo, meščanski portret, 19. stoletje, Pokrajinski muzej Maribor, muzejske zbirke

ABSTRACT

PAINTINGS BY EDUARD LIND FROM THE COLLECTION OF THE FORMER MUSEUM SOCIETY IN MARIBOR

The article focuses on the origin, date, and content of the works produced by Eduard Lind (1827–1904), a Maribor-based painter of German descent, that the Museum Society Maribor (*Museumsverein Marburg*) acquired from the time of its founding in 1902 and until 1923. The main written source for the interpretation of the above-mentioned paintings, which are currently kept in the Maribor Regional Museum, is the inventory book of the Museum Society in Maribor (*Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg*), which was used during the period under discussion. The information collected from the inventory book, the study of preserved paintings, written sources, and the survey of Maribor's civil registers have made it possible for us to establish a link between the discussed Lind's works and concrete people that is, male and female inhabitants of Maribor in the second half of the nineteenth century and their status in society.

KEY WORDS

painter Eduard Lind, painting, bourgeois portraiture, nineteenth century, Maribor Regional Museum, museum collections

^{*} doc. dr., muzejska svetovalka, Pokrajinski muzej Maribor, Maribor, Slovenija, tina.varl@museum-mb.si

UVOD

Današnji Maribor, nekoč z nemškim imenom poimenovan Marburg, je leta 1846 dobil železniško povezavo z Dunajem, saj je skozi Maribor stekla Južna železnica, ki je leta 1857 Dunaj povezala s Trstom. Železniška povezava je v mesto pritegnila nove naseljence ter močno spodbudila razvoj obrti in industrije.¹ Drugo polovico 19. stoletja je zaznamoval tudi nagel kulturni razcvet mesta, v katerem so delovala številna dobrodelna, športna, olepševalna, glasbena, bralna in gledališka društva. V mestu je prevladovalo nemško prebivalstvo, ki je imelo v rokah pretežen del kapitala, Slovenci, ki so bili v manjšini, pa so se v drugi polovici 19. stoletja začeli narodnostno prebujati.² Na začetku 20. stoletja sta bili v Mariboru ustanovljeni tudi nemško orientirano Muzejsko društvo (*Museumsverein Marburg*) in slovensko orientirano Zgodovinsko društvo za slovensko Štajersko, ki sta zbirali premično kulturno dediščino in zasnovali prve muzejske zbirke.³

EDUARD LIND, SLIKAR DRUGE POLOVICE 19. STOLETJA V MARIBORU

Na začetku druge polovice 19. stoletja, natančneje, konec leta 1855, se je v Maribor priselil slikar Eduard Lind. Po rodu je bil iz Hamburga, kjer se je leta 1827 rodil dimnikarju Christianu Petru Lindu in Engel Catharini Elisabeth, rojeni Bluhme, ki je bila doma iz Altone. Njegovo polno ime je bilo Johann Carl Eduard Lind. Iz pisnih virov, ohranjenih v Pokrajinskem arhivu Maribor, izvemo, da je leta 1846 v Hamburgu opravil triletno pomočniško dobo, leta 1850 in leta 1854 pa se je podal v tujino, o čemer pričata domovinsko potrdilo in potna listina.⁴

V Pokrajinskem arhivu Maribor so ohranjene tri Lindove skicirne mape.⁵ Na podlagi nekaterih datiranih skic, risb in akvarelov v dveh skicirnih mapah razberemo, da se je Lind v začetku petdesetih let 19. stoletja zadrževal v Dresdnu in okolici, na območju severno in jugozahodno od Dunaja, na območju Müzzuschlaga, Salzburga, Gradca in Podsrede, nato pa se je vrnil v Hamburg. Datirane skice, risbe in akvareli v skicirnih mapah so nastali med letoma 1850 in 1853. V tem času je Lind očitno vzpostavil pomembne stike v Gradcu, saj je v potni listini, izdani v Hamburgu leta 1854, natančno opredeljeno, da se bo podal proti Gradcu, Italiji, Franciji in naprej. Na istem

dokumentu je tudi zaznamek, da je 3. decembra 1855 zapustil Gradec in se namenil proti Mariboru.⁶

Lind je v Mariboru živel vse do smrti leta 1904. Dejavno se je vključil v evangeličansko skupnost, ki je že leta 1860 odkupila zemljišče za bodočo evangeličansko cerkev, ki je bila nato zgrajena leta 1869. Zanj je Lind naslikal oltarno sliko križanega Odrešenika, ki še danes visi v omenjeni cerkvi. Oltarna slika je nastala že leta 1865, ko je bila nameščena v oltarčasne evangeličanske cerkve, urejene v nekdanji cerkvi celestink, leta 1869 pa so jo prenesli v novo cerkev na takratni Lutherstrasse (današnji Trubarjevi ulici 1). Lind je bil tudi sicer dejaven v evangeličanski skupnosti, saj se v 70. in 80. letih 19. stoletja večkrat omenja kot član prezbiterija. Tudi v devetdesetih letih se je udeleževal srečanj skupnosti, vendar le še kot član.⁷

Lind je v drugi polovici 19. stoletja izdelal številne portrete, pa tudi druga likovna dela, tako za zasebne naročnike kot za različne cerkve v Mariboru in okolici, mestno občino Maribor in Mestno hranilnico Maribor. Umrl je v 77. letu starosti, 12. februarja 1904, na svojem domu na Kaiserstrasse 4 (današnja Krekova ulica) v Mariboru zaradi srčne kapi. V zadnjih letih življenja naj ne bi mogel več slikati, saj mu je zaradi krvne okužbe ohromela desna roka. Umrl je neporočen, brez otrok in v popolni revščini, stroške pogreba pa je pokrila evangeličanska skupnost. Pokopali so ga 14. februarja 1904 na evangeličanskem delu takratnega mestnega pokopališča ob Strossmayerjevi ulici, ki je bilo kasneje ukinjeno. V mrliški knjigi, smrtovnici in nekaterih drugih pisnih virih je označen kot akademski slikar, česar pa zaenkrat še ni bilo mogoče dokazati.⁸

SLIKARSKA DELA EDUARDA LINDA, KI JIH JE MUZEJSKO DRUŠTVO V MARIBORU PRIDOBILO DO LETA 1923

Zbirka slikarstva Pokrajinskega muzeja Maribor šteje več kot tisoč slikarskih del iz različnih obdobij. Približno polovica del je nastala v 19. stoletju, vendar med njimi prevladujejo dela neznanih slikarjev. Med avtorsko identificiranimi deli druge polovice 19. stoletja zavzemajo osrednje mesto dela Eduarda Linda, ki so v današnjo zbirko prišla na različne načine. Ob tem moramo poudariti, da je dokumentacija o izvoru muzejskih predmetov mestoma nedosledna, saj so v muzeju v več kot 120 letih obstoja, ki sta ga pretresli dve

1 Ciglenečki, Urbanistična podoba, str. 531–555.

2 Hartman, Čitalnice, str. 169–186.

3 Oman, Ob šestdesetletnici, str. 9–17.

4 Bevc Varl, Življenjska pot, str. 125–130.

5 SI PAM/1523, a. š. 1, tri skicirne mape.

6 Bevc Varl, Življenjska pot, str. 131–134.

7 Bevc Varl, Življenjska pot, str. 135–137.

8 Bevc Varl, Življenjska pot, str. 138, 139.

svetovni vojni in nemiren čas po njiju, vodili več različnih inventarnih knjig.⁹ Pričujoči prispevek se osredotoča na slikarska dela Eduarda Linda, ki jih je pridobilo Muzejsko društvo Maribor, eden od treh predhodnikov današnjega Pokrajinskega muzeja Maribor, ustanovljeno leta 1902. Leta 1919 so zbirko Muzejskega društva združili z zbirko Zgodovinskega društva za slovensko Štajersko (ustanovljeno leta 1903), leta 1924 pa jima je bila priključena še zbirka Lavantinskega škofijskega muzeja (ustanovljenega leta 1896).¹⁰ Glavni vir za interpretacijo Lindovih slikarskih del, ki jih je pridobilo Muzejsko društvo, je inventarna knjiga omenjenega društva (*Grundbuch des Museums-Vereines in Marburg*), ki jo hrani Pokrajinski muzej Maribor. Vanjo so pridobitve društva vpisovali od 13. septembra 1902 do 29. decembra 1922, od leta 1923 pa so pridobitve Muzejskega in Zgodovinskega društva vpisovali v inventarno knjigo Zgodovinskega društva.¹¹ Podatki v inventarni knjigi Muzejskega društva so dokaj dosledni, saj prinašajo datum prejema gradiva, ime in priimek donatorja oziroma prodajalca ter informacije o predmetu, ki pa so razmeroma skope. Lindova dela je v času med svetovnima vojnama pridobilo tudi Zgodovinsko društvo, v današnjo zbirko Pokrajinskega muzeja Maribor pa so prišla tudi med drugo svetovno vojno in po njej.

Muzejsko društvo v Mariboru je kmalu po ustanovitvi leta 1902 aktivno pristopilo k zbiranju muzejskega gradiva, o čemer pričajo oglasi v časniku *Marburger Zeitung*.¹² V oglasih so pozivali tudi k doniranju slikarskih del. Franc Kovačič je leta 1928 v članku o nastanku in razvoju mariborskega muzeja v *Časopisu za zgodovino in narodopisje* zapisal, da je »v posebno zaslugo ... šteti (muzejskemu) društvu, da se je že 1903 na predlog dr. Mallya obrnilo na slikarje, rojene Mariboržane,

ne, a živeče v tujini, da naj bi društvu poklonili za muzej kako sliko. Tako je res društvo dobilo nekaj slik, oziroma kopij in fotografij slikarja Linda, Moserja, Hackla in drugih.«¹³ Pa vendar v inventarni knjigi Muzejskega društva ne zasledimo zabeležene nobene Lindove donacije katerega izmed njegovih slikarskih del.

Po Lindovi smrti leta 1904 je Muzejsko društvo v Mariboru pridobilo skupino predmetov, listin in likovnih del iz njegove zapuščine, ki so vpisani v inventarno knjigo Muzejskega društva. Kasneje so jih del predali v Pokrajinski arhiv Maribor, del pa je ostal v muzejski zbirki. Med predmeti iz Lindove zapuščine se ne omenja njegova osebna beležnica, ki jo danes hranijo v Pokrajinskem arhivu Maribor. Beležnica tudi nima inventarne številke Muzejskega društva, ima pa ovalni žig s slovenskim napisom »Muzejsko društvo v Mariboru«, kar daje slutiti, da so jo v zbirko dejansko prevzeli po prvi svetovni vojni, saj je Muzejsko društvo do takrat uporabljalo žig z nemškim napisom. V skupno knjigo Zgodovinskega in Muzejskega društva po letu 1923 prav tako ni zavedena. Seveda pa je omenjena Lindova beležnica, v kateri so navedena njegova dela, izdelana med letoma 1861 in 1890, prvovrsten pisni vir, ki nam omogoča primerjavo podatkov o Lindovih delih z vpisi v inventarno knjigo Muzejskega društva, pa tudi primerjavo pisnih omemb z ohranjenimi slikarskimi deli v današnji muzejski zbirki.

VEDUTA MARIBORA, KOPIJA PO VOTIVNI SLIKI IZ RUŠ (1680), 1877

Prvo Lindovo delo je bilo v inventarno knjigo Muzejskega društva vpisano 18. julija 1903. Gre za veduto starega Maribora, kopijo po votivni sliki iz Ruš iz leta 1680,¹⁴ ki je v zbirko prišla iz mariborskega magistrata.¹⁵ (slika 1) Slika ima na hrbtni strani zapis, da je bilo delo kopirano leta 1877 po originalu v župniji Ruše.¹⁶ Sklepamo, da je opom-

9 O začetkih zbiranja slikarskih del v Mariboru in okolici glej: Bevc Varl, Izvor, str. 71–81. Poleg aktualne inventarne knjige, ki jo je začel voditi dr. Sergej Vrišer, so muzejske pridobitve pred tem vpisovali še v t. i. Baševo inventarno knjigo, ki jo je po drugi svetovni vojni vpeljal Franjo Baš. Pred tem sta svoji inventarni knjigi imeli tudi Muzejsko društvo v Mariboru in Zgodovinsko društvo za slovensko Štajersko.

10 Bevc Varl, Izvor, str. 71, 75, 77, 78. Gl. tudi Oman, Ob šestdesetletnici, str. 9–17. Inventarni knjigi Muzejskega društva Maribor (*Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg*) in Zgodovinskega društva za slovensko Štajersko (*Glavni zapisnik muzeja zgodovinskega društva v Mariboru, 1904–19.*) hranijo v Pokrajinskem muzeju Maribor.

11 V inventarno knjigo Zgodovinskega društva so vpisana tudi druga Lindova dela, med njimi monumentalni portreti mariborskih županov in zaslužnih meščanov, pridobljeni v letih 1931–32, ki niso predmet tega prispevka (gl. Vidmar, *Mariborski rotovž*; Vidmar, *Porträts*, str. 203–230).

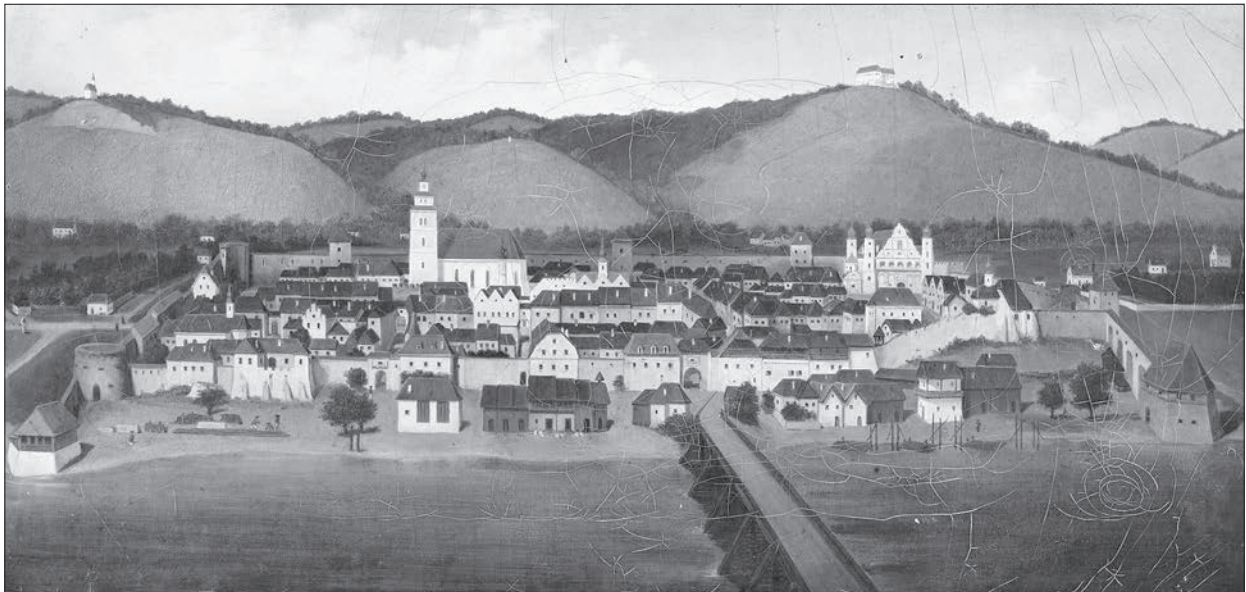
12 Godina-Golija, Muzejsko društvo, str. 407.

13 Kovačič, Postanek in razvoj, str. 260.

14 Originalna votivna slika mariborskih meščanov z upodobitvijo Maribora z juga je delo neznanega slikarja in jo hranijo v Župnijskem uradu Ruše. Zaobljubljena je bila leta 1680, vendar darovana romarski cerkvi Imena Marijinega v Rušah šele leta 1682 (Curk in Premzl, *Mariborske vedute*, str. 36). V zbirki Pokrajinskega muzeja Maribor hranijo tudi kopijo po istem delu, ki jo je izdelal Anton Gvajc, Stari Maribor, kopija po votivni sliki iz Ruš, o. pl., inv. št. N. 66, v. 39 cm, š. 100 cm, 1928.

15 PMM, *Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg*, inv. št. 326, str. 15.

16 Zapis na hrbtni strani slike: »Dieses Bild wurde im Jahre 1877 nach dem in M. Rast in Pfarhofe aufbewahrten Original copiert. Dasselbe trägt folgende Inschrift: O du Allergnadenreichste Jungfrau mein, Verbirg unss florintovuecherischen under Schutzmandel dein, Damit wir von den abscheilichen Feuer, der pestilanz, vnd vnsern feinden werden bleibe

Slika 1: Eduard Lind, Veduta Maribora, kopija po votivni sliki iz Ruš (1680), o. pl., 1877 (Pokrajinski muzej Maribor; foto: Tomo Jeseničnik).

bo zapisal sam Lind. Omenjena veduta je vpisana tudi v Baševo inventarno knjigo, kjer so zabeležene informacije s hrbtne strani slike, in v aktualno inventarno knjigo.¹⁷ Lindova Veduta Maribora je bila razstavljena na prvi razstavi Pokrajinskega muzeja Maribor v mariborskem gradu leta 1938.¹⁸

Zapis v Lindovi osebni beležnici potrjuje, da je Lind sliko resnično kopiral leta 1877. Za izdelavo je potreboval 22 dni. Z delom je zaključil 1. julija 1877, plačilo v višini 50 goldinarjev pa je 15. julija prejel od občine Maribor (*Gemeinde Marburg*). Sliko je v beležnici opisal kot: *Kopija po sliki v Rušah, Maribor v letu 1680, za občino Maribor*.¹⁹

Zelo podobna veduta Maribora je kot stenska slika naslikana pod stensko nišo, v kateri je kip Marije z mrtvim Kristusom v cerkvi sv. Barbare na Kalvariji v Mariboru. (slika 2) Avtorja te vedute ne poznamo, kar dopušča domnevo, da je tudi to veduto naslikal Lind, oziroma je bila naslikana po Lindovi kopiji ruške slike. V Lindovi beležnici

ne zasledimo zapisa, da bi Lind veduto Maribora naslikal v cerkvi na Kalvariji. Vpis iz leta 1870 sicer prča o tem, da je za cerkev opravil »Anbemalung der Figuren am Kalvarienberg«, za kar so

Slika 2: Notranjost cerkve sv. Barbare na Kalvariji z naslikano veduto Maribora, 2022 (foto: Valentina Bevc Varl).

unverletzt 16, M:F:A:F, 80.« (»Ta slika je bila narejena leta 1877 po izvorniku, ki ga hranijo v župnišču v Rušah. Ima tale napis: O premilostljiva in čista Devica, zaščiti nas, ki smo se k Tebi zatekli, pod tvoj plašč, da bomo ostali nepoškodovani od priskutnega ognja, kuge in sovražnikov. 16, M:F:A:F, 80. Citirano po: Curk in Premzl, *Mariborske vedute*, str. 170).

¹⁷ PMM, Inventarna knjiga, Kulturnozgodovinski oddelek, Eduard Lind, Maribor v letu 1680, kopija po votivni sliki iz Ruš, o. pl., inv. št. N. 918 (Baševa inv. št. 5062), v. 39,5 cm, š. 81,5 cm, 1877.

¹⁸ Razstavní katalog Pokrajinskega muzeja v Mariboru, št. 9, str. 3.

¹⁹ SI PAM/1523, a. š. 1, beležnica, str. 43: Für die Gemeinde Marburg eine Copie nach dem in M. Rast befindlichen Bild Marburg 1680 darstellend, v. 39,5 cm, š. 81,7 cm, 1877. Mere slike, navedene v beležnici, ustrezajo meram ohranjene-ga dela.

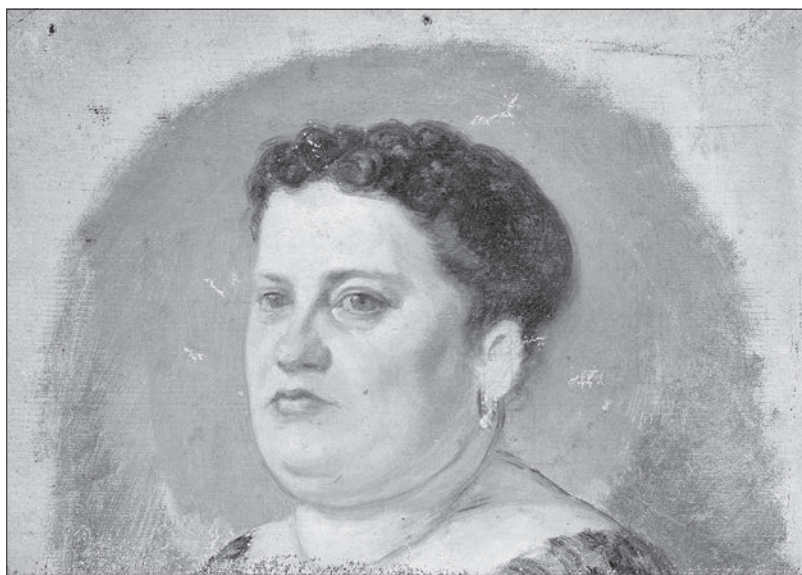
stroški materiala znašali 70 goldinarjev. Morda se zapis nanaša na osvežitev dveh stenskih slik in naslikane oltarne arhitekture v cerkvi, ki jih je leta 1815 naslikal Andrea Wassermueth. Morda je Lind sočasno z obnovo figur naslikal tudi veduto Maribora. Dejstvo je, da sta si veduta v Pokrajinskem muzeju Maribor in tista v cerkvi na Kalvariji izjemno podobni. Če Lind vedute Maribora na Kalvariji ni naslikal sočasno z obnovo figur, bi bilo verjetno, da je veduta nastala po letu 1890, ko se vpisi v Lindovi beležnici končajo. Pod veduto je napis v latinščini s kronogramom, iz katerega razberemo, da je bila cerkev obnovljena tudi leta 1991.²⁰

PREDMETI, PRIDOBLENI IZ ZAPUŠČINE EDUARDA LINDA LETA 1904

Kmalu po Lindovi smrti leta 1904 je Muzejsko društvo v Mariboru od neznanega prodajalca za 30 kron odkupilo skupino predmetov iz Lindove zapuščine.²¹ Med njimi so bili Lindovo pomočniško pismo,²² tri skicirne mape²³ in dve skici na papirju,²⁴ ki so zdaj v Pokrajinskem arhivu Maribor. Nadalje je med odkupljenimi predmeti zabele-

ženih 22 oljnih skic,²⁵ slika Kristusa (*Christusbild*), slika dečka (*Knabenbild*), slika knezoškofa Jakoba Maksimilijana Stepišnika (*Bild des Fürstbischofs I. M. Stepischnig in Marburg*), portret (*Portrait*),²⁶ dva pečatnika (2 *Siegelstöcke*), slikarsko stojalo (*Staffelei*), slikarska paleta (*Palette*), grafika z upodobitvijo Maribora iz 18. stoletja (*Holzdruck, Marburg im 18. Jahrhundert*), fotografija knezoškofa Jakoba Maksimilijana Stepišnika (*Lichtbild des Fürstbischofs I. M. Stepischnig in Marburg*) in fotografija praznika štajerskih pevskih zborov, ki je potekal v Mariboru 6. in 7. septembra 1868 (*Lichtbild der Sängerrhalle 1868 in Marburg*).²⁷ Sočasno je Ferdinand Ferlinz Muzejskemu društvu poklonil še Lindov pečatnik,²⁸ ki ga hranijo v Pokrajinskem muzeju Maribor, Adalbert Reichmayer pa Lindov krstni in potni list,²⁹ ki sta v Pokrajinskem arhivu Maribor. Muzejsko društvo je iz Lindove zapuščine aprila 1904 pridobilo še portret (*Portrait zum Nachlasse des Malers Lind*).³⁰

Lindova slikarska dela in predmete, vpisane v inventarno knjigo Muzejskega društva, v današnji zbirki Pokrajinskega muzeja Maribor le deloma prepoznamo.³¹ V okviru pričujočega prispevka nas zanimajo predvsem omenjene oljne skice in

Slika 3: Eduard Lind, Skica ženske glave, o. pl., druga polovica 19. stoletja (Pokrajinski muzej Maribor; foto: Tomo Jeseničnik).

20 »HIC ILLVSTRES CIVES LABORE SVO SOLLCITE PVLCHRE RENO / VAVERVNT ECCLESIAM« / »Tukaj so imenitni meščani s svojim naporom skrbno obnovili cerkev«. Za prevod besedila iz latinščine in interpretacijo kronograma se iskreno zahvaljujem izr. prof. dr. Alešu Mavru.

21 PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 10. 3. 1904, inv. št. 1056 do 1094, str. 46, 47.

22 PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 10. 3. 1904, inv. št. 1084, str. 46.

23 PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 10. 3. 1904, inv. št. 1085–1087, str. 46.

24 PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 10. 3. 1904, inv. št. 1078, 1079, str. 46.

25 PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 10. 3. 1904, inv. št. 1056 do 1077, str. 46, 47.

26 PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 10. 3. 1904, inv. št. 1080 do 1083, str. 46.

27 PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 10. 3. 1904, inv. št. 1088 do 1094, str. 47.

28 PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 10. 3. 1904, inv. št. 1054, str. 46.

29 PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 10. 3. 1904, inv. št. 1104, 1105, str. 46.

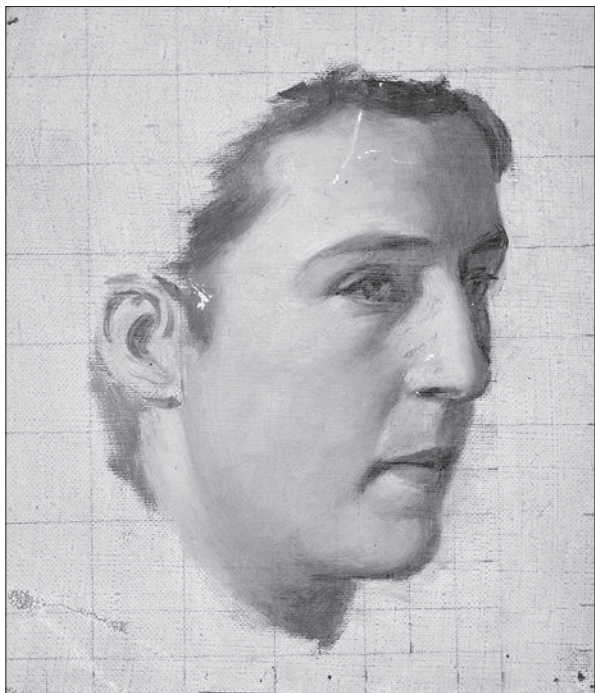
30 PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 10. 3. 1904, inv. št. 1133, str. 49.

31 Bevc Varl, Življenjska pot, str. 139, 140.

druga slikarska dela. Od 22 omenjenih oljnih skic je ena v Pokrajinskem arhivu Maribor, v zbirki Pokrajinskega muzeja Maribor pa od preostalih 21 prepoznamo le tri. Gre za skice na manjših kosih platna, ki prikazujejo dva ženska in en moški portret.³² Skice imajo na hrbtni strani tudi Baševe inventarne številke, vendar v Baševo inventarno knjigo niso vpisane. V aktualni (Vrišerjevi) inventarni knjigi je zabeleženo, da gre za dela Eduarda Linda.

Prva *Skica ženske glave*³³ prikazuje portret ženske srednjih let s kratkimi lasmi, uhani in ogrlico. Na spodnjem robu je viden rob črne obleke, ki razkriva del ramen. Ozadje portretne skice v modro-sivi barvi je polkrožno zaključeno in prehaja v neposlikan del platna. Zdi se, da je bilo platno na spodnjem delu odrezano in ponovno uporabljeno, saj se skica konča v njegovem živem robu. (slika 3)

Druga skica, ki je v muzejski dokumentaciji prav tako zavedena kot *Skica ženske glave*,³⁴ čeprav daje bolj vtis, da gre za upodobitev moškega, je naslikana v profilu ter prikazuje le obraz in del

Slika 4: Eduard Lind, *Skica ženske glave*, o. pl., druga polovica 19. stoletja (Pokrajinski muzej Maribor; foto: Tomo Jeseničnik).

32 PMM, Inventarna knjiga, Kulturnozgodovinski oddelek, inv. št. N. 1450, N. 1451, N. 1452.

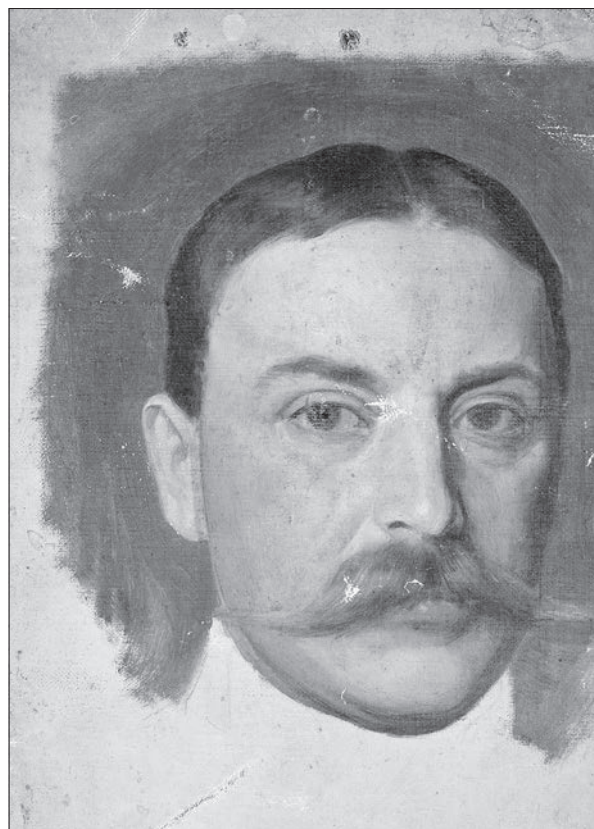
33 PMM, Inventarna knjiga, Kulturnozgodovinski oddelek, Eduard Lind, *Skica ženske glave*, o. pl., inv. št. N. 1450 (Baševa inv. št. 13716), v. 24 cm, š. 23 cm.

34 PMM, Inventarna knjiga, Kulturnozgodovinski oddelek, Eduard Lind, *Skica ženske glave*, o. pl., inv. št. N. 1451 (Baševa inv. št. 13715), v. 22 cm, š. 19,3 cm.

vratu. Obdaja jo s svinčnikom načrtana mreža, ki je slikarju omogočala določitev pravih proporcij in priča o načinu njegovega pristopa k izvedbi portreta. (slika 4)

Tudi *Skica moške glave*³⁵ je nedokončana in prikazuje modrookega mlajšega moškega s kratkimi lasmi, počesanimi na prečo, in rahlo zavihanimi brki. Natančno izdelan je le obraz, ki ga v zgornjem delu obdaja sivo ozadje, v spodnjem pa neposlikan pas nakazuje položaj vratu in ramen. Tudi v tem primeru lahko sklepamo, da je bilo platno na desni strani odrezano in ponovno uporabljeno. (slika 5)

V inventarni knjigi Muzejskega društva navedena Lindova slika Kristusa je istovetna s sliko *Križanega* v današnji zbirki Pokrajinskega muzeja Maribor,³⁶ kar dokazuje na hrbtni strani platna pritrjena inventarna številka Muzejskega društva. V Baševi inventarni knjigi je delo sicer navedeno, vendar brez podatka o avtorstvu, kar velja tudi za

Slika 5: Eduard Lind, *Skica moške glave*, o. pl., druga polovica 19. stoletja (Pokrajinski muzej Maribor; foto: Tomo Jeseničnik).

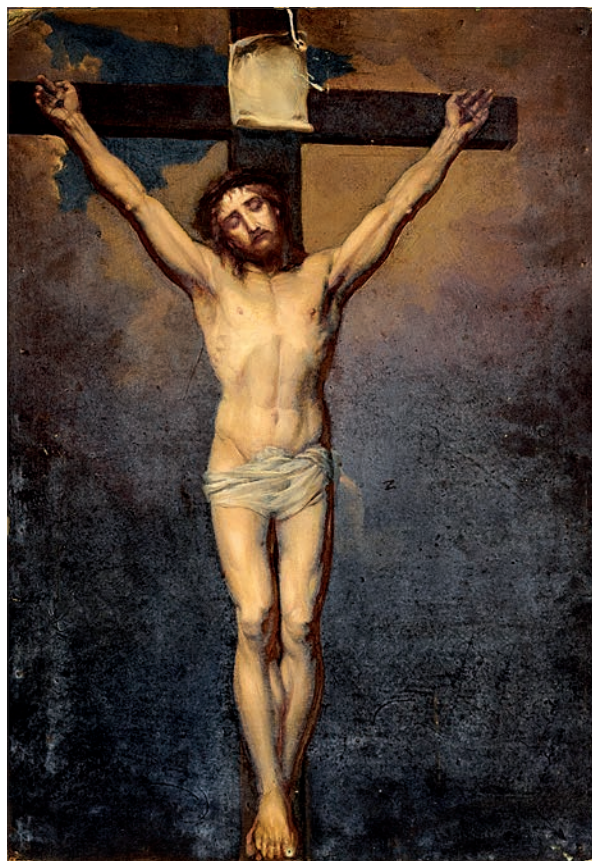
35 PMM, Inventarna knjiga, Kulturnozgodovinski oddelek, Eduard Lind, *Skica moške glave*, o. pl., inv. št. N. 1452 (Baševa inv. št. 13717), v. 30 cm, š. 19 cm.

36 PMM, Inventarna knjiga, Kulturnozgodovinski oddelek, Eduard Lind, *Križani*, o. na lepenko, inv. št. N. 1445 (Baševa inv. št. 13340), v. 56,3 cm, š. 40 cm, druga polovica 19. stoletja.

aktualno inventarno knjigo. Križani je tudi v tem primeru naslikan na platno manjšega formata brez okvirja, ki je mestoma poškodovano. Kristus je upodobljen na preprostem križu, ki ima na zgornjem kraku naslikan bel prazen listič. Skozenj je skozi platno narejena luknjica in napejlana vrstica, zavezana v zanko, ki je najverjetneje služila za obešanje. Križani je postavljen pred kuliso oblakov, ki se na levi zgornji strani trgajo in omogočajo pogled proti sinjemu nebu.

Ali je ohranjena slika Križanega služila kot skica za večjo oltarno sliko, na podlagi ohranjenih del in pisnih virov ne moremo sklepati. Edina znana Lindova podoba Križanega je ohranjena v evangeličanski cerkvi v Mariboru³⁷ in je nekoč služila kot oltarna slika, danes pa je obešena na zahodni zid cerkve. Gre za delo velikega formata, ki ga je Lind naslikal leta 1865 za evangeličansko skupnost v Mariboru, in sicer za začasno cerkev v Gospejnih ulici v Mariboru, posvečeno 24. maja 1865.³⁸ V novozgrajeno evangeličansko cerkev na današnji Trubarjevi ulici so Lindovo sliko leta 1869 le prenesli. Lind je evangeličanski skupnosti zaračunal le 50 goldinarjev za povračilo nastalih stroškov, delo pa opravil brezplačno. Oltarna slika Križanega je bila gotova 20. maja 1865.³⁹ Z obravnavano sliko Križanega jo, kar se preproste kompozicije tiče, do določene mere sicer lahko primerjamo, vendar sta deli v številnih elementih različni. Križani iz evangeličanske cerkve v Mariboru je naslikan mnogo kvalitetnejše, z izdelanimi anatomske podrobnostmi in določeno milino v izrazu obraza mrtvega Odrešenika, medtem ko je Križani iz zbirke Pokrajinskega muzeja Maribor mnogo bolj shematski, poteze čopiča pa grobe. Podobi sta si v položaju rok podobni, v upodobitvi dlani in stopal pa različni. Obe deli imata na podoben način ovito ruto okoli ledvenega dela Križanega, vendar ne enako, kar velja tudi za obrazne poteze Križanega. Nekdanja oltarna slika je postavljena v odprto pokrajino, v kateri se v daljavi riše arhitekturna kulisa, delo malega formata iz muzejske zbirke pa zgolj pred kopico oblakov. Deli sicer kažeta skupno maniro, vendar ohranjenega Križanja iz muzejske zbirke ne moremo opredeliti kot skico za oltarno sliko iz evangeličanske cerkve v Mariboru.

Iz Lindove beležnice izvemo, da je upodobitve s sakralno tematiko slikal tudi za zasebne naročnike. Motiv »Križanega« je za zasebnike naslikal trikrat – 1. marca 1874 za gospoda Pichlerja, za kar

Slika 6: Eduard Lind, Križani, o. pl., druga polovica 19. stoletja (Pokrajinski muzej Maribor; foto: Tomo Jeseničnik).

je porabil sedem dni in prejel plačilo 40 goldinarjev, format dela pa ni zabeležen.⁴⁰ Leta 1885 sta v njegovi beležnici navedeni deli »Kristus na križu«, izdelani za »direktorja Rescha«⁴¹ in za Josefa Kodello,⁴² ki jima je Lind zaračunal 70 oziroma 80 goldinarjev. Obe križanji sta bili večjega formata, o čemer priča tudi njuna višja cena v primerjavi s Križanim za gospoda Pichlerja. Omenjenih treh Križanj žal ne poznamo.

Sliko *Podoba dečka*, navedeno v inventarni knjigi Muzejskega društva, v aktualni inventarni knjigi muzeja prepoznamo, vpisana pa je tudi v Baševo inventarno knjigo, kjer je pripisano, da gre za mladostno delo Eduarda Linda.⁴³ (slika 7) Deček je prikazan v polprofilu in je oblečen v

37 Eduard Lind, Križani, o. pl., 1865, Evangeličanska cerkev Maribor.

38 Bevc Varl, Življenjska pot, str. 136, 137, sl. 13; Zajšek, »Biti Nemec«, str. 35.

39 SI PAM/1523, a. š. 1, beležnica, str. 16.

40 SI PAM/1523, a. š. 1, beležnica, str. 37. Plačilo je prejel 25. aprila 1874.

41 SI PAM/1523, a. š. 1, beležnica, str. 53. Delo je bilo visoko 87 cm in široko 62 cm; njegova izdelava je trajala 33 dni, zanj pa je prejel plačilo 70 goldinarjev.

42 SI PAM/1523, a. š. 1, beležnica, str. 54. Delo je bilo visoko 73,8 cm in široko 58 cm; njegova izdelava je trajala 65 dni, zanj pa je prejel plačilo 80 goldinarjev.

43 PMM, Inventarna knjiga, Kulturnozgodovinski oddelek, Eduard Lind, Podoba dečka, o. na lepenko, inv. št. N. 1439 (Baševa inv. št. 5130), v. 45 cm, š. 38 cm, druga polovica 19. stoletja.

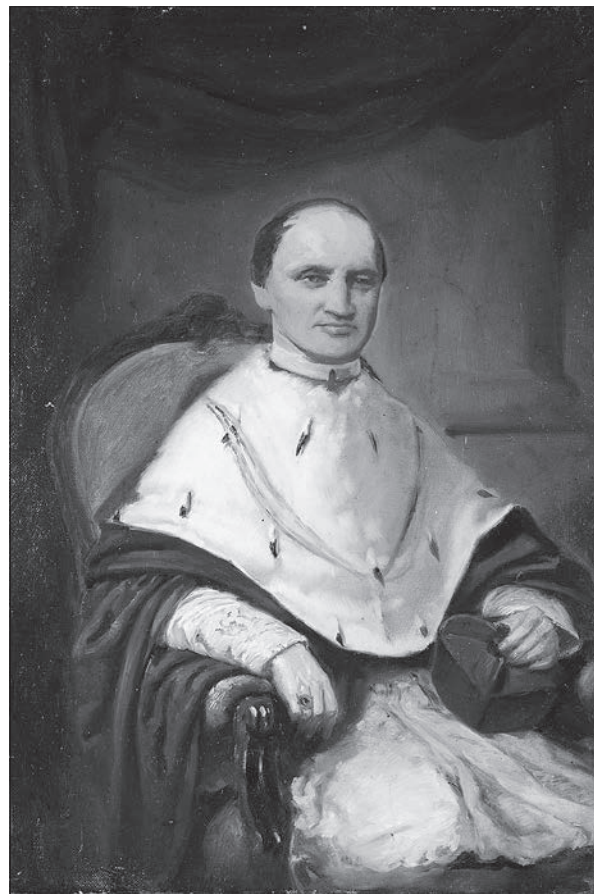
Slika 7: Eduard Lind, Podoba dečka, okoli leta 1870 (Pokrajinski muzej Maribor; foto: Tomo Jeseničnik).

modro delovno haljo. Slika je v zgornjem desnem kotu močno poškodovana in nima okvirja. Portret dečka je bil leta 1938 razstavljen na prvi razstavi Pokrajinskega muzeja Maribor v mariborskem gradu. V razstavnem katalogu je portretu pripisan čas nastanka leta 1870.⁴⁴

Med slikarskimi deli, odkupljenimi takoj po Lindovi smrti, je bil tudi portret lavantinskega knezoškofa Jakoba Maksimilijana Stepišnika. V muzejski zbirki sta inventarizirana dva Stepišnikova portreta različnih formatov, ki sta delo Eduarda Linda.⁴⁵ (sliki 8, 9) Sklepamo, da je iz Lindove zapuščine v zbirko prišel manjši (v. 36 cm, š. 26 cm) od njiju, ki je zelo verjetno služil kot skica za večjega, saj sta deli kompozicijsko in v podrobnostih identični, z izjemo naprsnega križa, ki na manjši sliki manjka, medtem ko je dvojna verižica naslikana. Upodobljenec je na obeh delih naslikan na enak način. Škof je prikazan do kolen, sedeč v naslonjaču, v rahlem zasuku. Odet je v škofovski talar, čipkasti roket s floralnim motivom in hermelinasto moceto z repki, razporejenimi v dveh vrstah, izpod katere se vidi bel ovrat-

nik, ob rokah in za hrbtom pa vlečka. Na glavi ima vijoličast solideo. Okoli vratu nosi natančno naslikan pektoral z vložnimi rubini na dvojni zlati verižici z zglobi v obliki drobnih križcev.⁴⁶ Na desnici nosi škofovski prstan z vložnim vijoličnim kamnom v filigranskem zlatem okroglem okvirju. Z levico drži biret.

Portret manjšega formata je naslikan mnogo skromneje, še posebej obrazne poteze. V Lindovo beležnico ni vpisan, kar nam ponovno daje izhodišče za domnevo, da ga je uporabljal kot predlogo in se je po njegovi smrti znašel med predmeti iz njegove zapuščine. Portret manjšega formata je vpisan v Baševo inventarno knjigo, vendar brez podatka o avtorju. Stepišnikov portret velikega formata (v. 138 cm, š. 100 cm) je bil po podatkih v inventarni knjigi Zgodovinskega društva pridobljen šele v času med svetovnjima vojnoma, leta 1931. Vpisan je tudi v Baševo inventarno knjigo, kjer je zabeleženo, da gre za delo Eduarda Linda. Muzejsko društvo naj bi ga pridobilo pred letom

Slika 8: Eduard Lind, Portret knezoškofa Jakoba Maksimilijana Stepišnika, o. pl., po letu 1862 (Pokrajinski muzej Maribor; foto: Tomo Jeseničnik).

⁴⁴ Razstavni katalog Pokrajinskega muzeja v Mariboru, št. 710, str. 54.

⁴⁵ PMM, Inventarna knjiga, Kulturnozgodovinski oddelek, Eduard Lind, Knezoškof Jakob Maksimilijan Stepišnik, o. pl., inv. št. N. 1336 (Baševa inv. št. 13293), v. 36 cm, š. 26 cm, po letu 1862; PMM, Eduard Lind, Knezoškof Jakob Maksimilijan Stepišnik, o. pl., inv. št. N. 1524 (Baševa inv. št. 4914), v. 138 cm, š. 100 cm, po letu 1862.

⁴⁶ Pektoral je leto pred smrtjo prejel Anton Martin Slomšek. Namenjen je bil lavantinskim škofom (Lavrič, Portretna galerija, str. 76).

Slika 9: Eduard Lind, *Portret knezoškofa Jakoba Maksimilijana Stepišnika*, o. pl., 1865 (Pokrajinski muzej Maribor; foto: Tomo Jeseničnik).

1914, vendar v njegovo inventarno knjigo ni vpisano. Portret Jakoba Maksimilijana Stepišnika identičnih mer je zabeležen tudi v Lindovi osebni beležnici, na podlagi česar sklepamo, da gre za portret velikega formata, ki je danes v zbirki Pokrajinskega muzeja Maribor. Naročnik ni pripisan, prav tako ne izvemo, koliko dni je Lind potreboval za njegovo izdelavo. Delo je bilo gotovo 24. julija 1865, plačilo v znesku 180 goldinarjev pa je Lind prejel 3. avgusta 1865.⁴⁷

Zelo verjetno se zdi, da se je Lind pri zasnovi in izvedbi Stepišnikovega (velikega) portreta zgledoval po portretu, ki ga je leta 1864 za knezoškofa Stepišnika izdelal slikar August Prinzhofer (1817–1885) in ga hranijo v Nadškofiji Maribor. Portret je bil končan oktobra 1864, avtor pa je zanj zaračunal 200 goldinarjev.⁴⁸ Prinzhofer se je leta 1861 z Dunaja, kjer se je ukvarjal predvsem s portretno litografijo, preselil v Gradec in se posvetil portretiranju v tehniki olje na platnu. Veljal je za enega najboljših portretistov svojega časa.⁴⁹ Stepišnika je naslikal sedečega v naslanjaču, v enakih škofovskih oblačilih, kot jih vidimo na Lindovem por-

tretu in skici, le da škof pri Prinzhoferju bired drži v desnici, pri Lindu pa v levici. Natančna datacija izdelave portreta v Lindovi beležnici dokazuje, da se je Lind zgledoval po Prinzhoferju in ne obratno. Kljub temu pa zelo podobna cena obeh del priča o tem, da so bila tudi Lindova dela cenjena in so za cenami portretov, izdelanih v kulturnem središču v Gradcu, le malo zaostajala.

Lind je portret knezoškofa Stepišnika po podatkih v beležnici naslikal še leta 1886 za »gospoda direktorja Rescha«, vendar ga žal ne poznamo. Ta portret je končal 22. februarja in zanj zaračunal 70 goldinarjev.⁵⁰

V zapisu v inventarni knjigi Muzejskega društva, ki navaja leta 1904 odkupljene predmete iz Lindove zapuščine, se omenja še neznan »portret«, ⁵¹ vendar ga zaradi skopih informacij ne moremo povezati s katerim od portretov v muzejski zbirki.

Muzejsko društvo je iz Lindove zapuščine aprila 1904 pridobilo še »Portret iz zapuščine slikarja Linda«. ⁵² (slika 10) Danes ga lahko identificiramo po ohranjeni inventarni številki Muzejskega društva na hrbtni strani slike, saj se poveza-

Slika 10: Eduard Lind, *Portret iz zapuščine slikarja Linda*, o. pl., okoli leta 1860 (Pokrajinski muzej Maribor; foto: Tomo Jeseničnik).

47 SI PAM/1523, a. š. I, beležnica, str. 17.

48 Lavrič, *Portretna galerija*, str. 74, 75.

49 Lavrič, *Portretna galerija*, str. 74.

50 SI PAM/1523, a. š. I, beležnica, str. 54. Delo je bilo visoko 73,8 cm in široko 55,3 cm.

51 PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 10. 3. 1904, inv. št. 1083, str. 46.

52 PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 5. 4. 1904, inv. št. 1133, str. 49.

prek Baševe in aktualne inventarne knjige, kjer je delo zabeleženo le kot »Portret meščana« neznanega avtorja,⁵³ ni ohranila. Morda je navedeno delo istovetno z delom, razstavljenim pod številko 709 na prvi muzejski razstavi v mariborskem gradu leta 1938 z naslovom »Lind Edvard, Mariborski meščan, olje, l. 1870«.⁵⁴ Na doprskem portretu je upodobljen moški srednjih let. Ima kratko pričesko z zalizci, belo srajco, široko črno samovoznico in črn suknjič. Njegovega imena žal ne poznamo, sklepamo pa, da je delo nastalo v sredini oziroma prvem desetletju druge polovice 19. stoletja.

PORTRETA KONRADA IN KATHARINE SEIDL

Pregled zbirke slikarstva Pokrajinskega muzeja Maribor, razpoložljive muzejske dokumentacije in Lindove osebne beležnice dokazuje, da je Lind izdelal številne portrete mariborskih meščank in meščanov, ki pa jih večinoma ne poznamo. Zato so toliko bolj dragoceni v muzejski zbirki ohranjeni Lindovi portreti. V inventarni knjigi Muzejskega društva je vnesenih sedem portretov mariborskih meščanov, pridobljenih med letoma 1910 in 1914, in sicer trije portretni pari in en samostojen portret.

18. februarja 1910 je Johann Gruber Muzejskemu društvu podaril Lindova portreta Konrada Seidla (1824–1884) in njegove soproge Katharine Seidl (1834–1909), ki sta vpisana v društveno inventarno knjigo.⁵⁵ (sliki 11, 12) Portreta sta zabeležena tudi v Baševi inventarni knjigi, prepoznamo pa ju tudi v aktualni inventarni knjigi.⁵⁶ Razstavljena sta bila na prvi razstavi Pokrajinskega muzeja Maribor v mariborskem gradu leta 1938.⁵⁷ V Lindovi osebni beležnici se priimek Seidl pojavi samo enkrat, z veliko verjetnostjo pa lahko sklepamo, da v povezavi z ohranjenima portretoma iz zbirke Pokrajinskega muzeja Maribor. Lind je z delom na portretih zaključil 15. aprila 1864 in istega dne od naročnika Seidla prejel plačilo v skupnem znesku 70 goldinarjev. Portreta sta v beležki zapisana kot »Portret gospoda Seidla in soproge« (*Portrait d. Hr. Seidl und Gemahlin*). Zabeležena je

tudi mera (v. 71 cm, š. 55 cm), ki ustreza meram v muzeju ohranjenih portretov ter posledično omogoča povezavo med pisno omembo in ohranjenima slikama. Portreta lahko na podlagi zapisa v beležnici natančno datiramo v leto 1864,⁵⁸ kar se ujema s signaturo na Katharininem portretu (*Ed. Lind/1864*), zapisano desno na sredini slike.

Upodobljeni Konrad Seidl se je rodil leta 1824 v kraju Chcebusz (Zebus), v bližini mesta Štětí, v današnji Češki republiki. Med letoma 1844 in 1860 je opravljal vojaško službo, po letu 1854 kot nadporočnik (*Oberleutnant*), po letu 1859 pa kot pehotni stotnik (*Hauptmann*). Po odpustu iz vojske se je kot upokojeni stotnik posvetil politični karieri.⁵⁹ Deloval je kot tajnik mariborskega okrajnega zastopa ter v letih 1869–1878 kot deželnozborski in v letih 1870–1879 kot državnozborski poslanec. V obeh predstavniških telesih se je posvečal predvsem gospodarskim vprašanjem.⁶⁰ Seidl je imel posestvo v Kamnici pri Mariboru, kjer je vrsto let deloval tudi kot župan. Umrli je leta 1884 in bil v Mariboru pokopan z vojaškimi častmi ter v navzočnosti vojaške, deželne in mestne elite, z županoma Maribora in Slovenske Bistrice na čelu.⁶¹

Konrad Seidl se je leta 1854 v Mariboru poročil s Katharino, rojeno Gruber (1834–1909), ki je bila ob poroki stara 19 let.⁶² Na leta 1864 izdelanih portretih sta bila zakonca Seidl torej stara 40 (Konrad) in 29 let (Katharina). Glede na čas nastanka portretov lahko sklepamo, da sta si portreta dala izdelati ob deseti obletnici poroke.

Portreta zakoncev Seidl sta zasnovana kot portretni par, na platnih enake velikosti in v enakih pozlačenih okvirjih. Predstavljena sta v doprskem portretu v tričetrtinskem zasuku. Konrad Seidl je upodobljen z nazaj počesanimi kratkimi lasmi in košatimi brki kot stotnik cesarsko-kraljeve pehote. Oblečen ima bel suknjič s srebrnimi gumbi, ki se enoredno zapirajo, in siv vrhnji plašč. Na položenem zelenem ovratniku ima tri zvezdice, na prsih pa dve odlikovanji. Na levi ima srebrno medaljo za pogum (*Für Tapferkeit*) na vojnodobnem traku (belo-rdeče-rdeče-črtasto-rdeče), prepognjenem v trikotno obliko. Na desni strani ima viteški križec reda svetega Silvestra papeža (*Ordo Sancti Silvestri Papae*) na rdeče-črno-rdeče-črno-rdečem traku, prepognjenem v trikotno obliko.

53 PMM, Inventarna knjiga, Kulturnozgodovinski oddelek, Eduard Lind, Portret, o. pl., inv. št. N. 844 (Baševa inv. št. 5067), v. 61 cm, š. 51 cm, okoli leta 1860.

54 Razstavni katalog Pokrajinskega muzeja v Mariboru, št. 709, str. 54.

55 PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 18. 2. 1910, inv. št. 3461, 3462, str. 166.

56 PMM, Inventarna knjiga, Kulturnozgodovinski oddelek, Eduard Lind, Portret Konrada Seidla, o. pl., inv. št. N. 1222 (Baševa inv. št. 5088), v. 70 cm, š. 55 cm, 1864; PMM, Eduard Lind, Portret Katharine Seidl, o. pl., inv. št. N. 1252 (Baševa inv. št. 4842), v. 70 cm, š. 54 cm, 1864.

57 Razstavni katalog Pokrajinskega muzeja v Mariboru, št. 700, št. 701, str. 53.

58 SI PAM/1523, a. š. 1, beležnica, str. 13.

59 Seidl, Konrad: https://www.parlament.gv.at/recherche-ren/personen/parlamentarierinnen-ab-1848/parlamentarier-1848-1918/Seidl_1 (dostop: 15. 7. 2022).

60 Čuček, Spodnještajerski, str. 24.

61 *Marburger Zeitung*, 28. 12. 1884, št. 155, str. 3.

62 NŠAM, PMK Maribor – Sv. Janez Krstnik 1836–1857, fol. 149; MMK Maribor – Sv. Janez Krstnik 1898–1920, fol. 282.

Slika 11 in 12: Eduard Lind, Portret avstrijskega stotnika Konrada Seidla in njegove žene Katharine, o. pl., 1864 (Pokrajinski muzej Maribor; foto: Tomo Jeseničnik).

Red svetega Silvestra spada med papeške viteške redove, viteški križec tega reda pa so prejeli konjeniki (častniki).⁶³

Tudi portret Katharine Seidl je zasnovan v podobni barvni skali kot portret njenega soproga, saj upodobljenka nosi temno zeleno obleko z globokim izrezom, ki razkriva ramena, in kratkimi nabranimi rokavi. Izrez obleke je obrobljen s črno čipko. Na prsih se zaključuje z ovalnim medaljonom. Na tkanini obleke je slikarsko okorno nakazan cvetlični vzorec. Katharina ima nazaj počesane goste lase, spete na zatilju ter okrašene z belim in rdečim cvetjem. Oba portreta sta naslikana na nevtralnem sivo-zelenem ozadju.

Katharina Seidl je izvirala iz premožne mariborske usnjarske družine Gruber. Po poročanju Rudolfa Gustava Puffa se je usnjar Georg Gruber v Maribor priselil leta 1804 iz Moravske. Najverjetneje gre za istega Georga Gruberja, ki se je že leta 1803 v Mariboru poročil s Katharino, vdovo po usnjarju Josefu Ledererju.⁶⁴ V poročni knjigi se omenja kot mestni usnjarski mojster, star 26 let.⁶⁵ Leta 1830 se kot lastnik hiše št. 215 v Mariboru omenja njegov sin Johann Gruber, prav

tako usnjar.⁶⁶ Johann se je moral roditi pred letom 1807, saj za obdobje med letoma 1777 in 1807 krstne knjige župnije sv. Janeza Krstnika niso ohranjene. Se pa mestni usnjarski mojster Johann Gruber omenja v matičnih knjigah ob rojstvih otrok – hčera Marie Johanne Victorie leta 1833⁶⁷ in Katharine Victorie Marie (upodobljenke na portretu v Pokrajinskem muzeju Maribor) leta 1834⁶⁸ ter sina Johanna Evangelista Georga leta 1836.⁶⁹ Ob poroki in krstih je družina Johanna Gruberja stanovala v hiši št. 209.⁷⁰ Neki usnjar Gruber naj bi bil sredi 19. stoletja lastnik hiše št. 15 v Koroškem predmestju. Od leta 1817 je bil usnjar Georg Gruber tudi lastnik hiše na Dravski ulici 7, ki je bila od leta 1784 v lasti usnjarjev Josefa in Katharine Lederer, od leta 1832 pa v lasti Georgovega sina, usnjarja Johanna Gruberja.⁷¹

Portreta Konrada in Katharine Seidl je Muzejskemu društvu Maribor poklonil že omenjeni Johann Gruber, vendar ne vemo natančno, za katerega Johanna gre. Morda je bil Katharinin brat, rojen leta 1836,⁷² ali njegov sin Johann Georg, ro-

63 Vrišer, *Uniforme*, str. 24–28, sl. 11. Za pomoč pri identifikaciji odlikovanj se iskreno zahvaljujem zgodovinarju Tadeju Juvanciču.

64 NŠAM, PMK Maribor – Sv. Janez Krstnik 1749–1836, fol. 230, 280.

65 NŠAM, PMK Maribor – Sv. Janez Krstnik 1749–1836, fol. 280.

66 Puff, *Maribor*, str. 69.

67 NŠAM, RMK Maribor – Sv. Janez Krstnik 1807–1833, fol. 203.

68 NŠAM, RMK Maribor – Sv. Janez Krstnik 1834–1859, fol. 7.

69 NŠAM, RMK Maribor – Sv. Janez Krstnik 1834–1859, fol. 22.

70 Glej op. 65, 67–69.

71 Curk, *O prebivalstvu*, str. 63, 72.

72 Glej op. 64.

jen leta 1859,⁷³ torej Katharinin nečak. Sočasno z obravnavanimi portretoma je podaril tudi fotografijo Konrada Seidla, častnika 47. polka.⁷⁴ O tem, da je bila družina Gruber naklonjena Muzejskemu društvu, pričajo že donacije Katharine Seidl, saj mu je v letih 1904–1907, še v času svojega življenja, podarila več predmetov,⁷⁵ med njimi tudi predmete iz zapuščine svojega soproga.⁷⁶ Po njeni smrti leta 1909 je vrsto predmetov, ki jih je preminula zapustila Muzejskemu društvu, predal Johann Gruber.⁷⁷ Del zapuščine Katharine Seidl je Muzejskemu društvu leta 1910 predal tudi Oskar Orosel.⁷⁸

PORTRETA HEINRICHA IN JOSEFE KURNIGG

V zbirki Pokrajinskega muzeja Maribor hranijo tudi portreta enake velikosti, delo Eduarda Linda, ki sta v aktualni inventarni knjigi, pa tudi v Baševi inventarni knjigi zabeležena kot *Portreta mariborskega peka Herzoga in njegove žene*.⁷⁹ Pripisano je, da ju je Muzejsko društvo pridobilo pred letom 1914 in da gre za upodobitvi mariborskega peka pri Graških vratih (danes Trg svobode) iz sedemdesetih let 19. stoletja in njegove soproge.⁸⁰ Priimek Herzog v Mariboru sicer povezujemo z družino usnarjev, ki so se s to obrtjo ukvarjali več stoletij in sodili med premožne mariborske meščane. Naslanjajoč se na podatke v obeh inventarnih knjigah, sta bila omenjena portreta

objavljena v prispevku v *Kroniki* leta 2019,⁸¹ kjer sem navedla, da »peka Herzoga« ne moremo povezati z omembami predstavnikov te družine v mariborskih matičnih knjigah, prav tako pa upodobljencev ne moremo identificirati kot mlinarja Josefa Herzoga in njegove žene, saj nista živela ob Graških vratih.⁸² Natančnejše preučevanje del Eduarda Linda v zbirki Pokrajinskega muzeja Maribor pa je pripeljalo do ugotovitve, da je pri teh dveh portretih prišlo do napake v muzejski dokumentaciji, in sicer že v Baševi inventarni knjigi. Ključnega pomena za ta sklep je omemba dveh Lindovih portretov v razstavnem katalogu prve razstave Pokrajinskega muzeja Maribor v mariborskem gradu leta 1938.⁸³ Pod številčkama 688 in 689 sta navedeni deli: *Kurnik Henrik, pek v Mariboru sredi 19. stoletja, olje E. Linda*, in *Kurnik Josipina, soproga Henrika Kurnika*.⁸⁴ Portretov obeh Kurnikov ne najdemo niti v aktualni niti v Baševi inventarni knjigi, zasledimo pa ju v inventarni knjigi Muzejskega društva, kjer je zapisano, da je Josefa Kurnig 13. oktobra 1912 Muzejskemu društvu podarila svoj in možev portret, delo Eduarda Linda. V inventarni knjigi Muzejskega društva sta pod številčkama 4528 in 4529 navedena kot *Oelportrait der Spenderin von E. Lind in Ebenso deren Gatten, des Herrn Heinrich Kurnig*.⁸⁵ Domnevo, da gre torej pri obravnavanih Lindovih delih za portreta Kurnikov (Kurnigov, Kurniggov) in ne Herzogov, potrjuje še pripis številčk 4528 in 4529 ter številčk 688 in 689 v opombi v Baševi inventarni knjigi, ki jih sedaj lahko pojasnimo. (sliki 13, 14)

Pregled Lindove osebne beležnice dokazuje, da je Lind za gospoda Kurnigga, kot je priimek zapisan v beležnici, izdelal njegov portret in portret njegove žene enakih mer, kot jih imata portreta, ohranjena v muzejski zbirki. Ženin portret je bil gotov 19. septembra 1865, Lind pa je gospodu Kurniggu zanj zaračunal 35 goldinarjev.⁸⁶ Svoj portret identičnih mer je Kurnigg dal Lindu izdelati šele leto in pol kasneje. Gotov je bil 22. februarja 1867, zanj pa je Lind prav tako zaračunal 35 goldinarjev.⁸⁷ Omenjena portreta Kurniggov sta edina navedena v Lindovi beležnici, zato lahko sklepamo, da gre za portreta, ohranjena v zbirki Pokrajinskega muzeja Maribor. Na podlagi zapisanega

73 NŠAM, KMK Maribor – Sv. Janez Krstnik 1834–1859, fol. 203.

74 PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 17. 2. 1910, inv. št. 3460, str. 166.

75 Katharina Seidl je Muzejskemu društvu podarila križ z okrasjem iz biserne matice, rožni venec, spominski novc papeža Pija VI. iz leta 1782, spominski novc sv. Jakoba iz leta 1544, šest majhnih turških nožičev, Biblijo iz leta 1763, knjigo zelišč iz leta 1561 (*Kräuterbuch*) in sliko svojega moža, »korporala Konrada Seidla iz 47. pešpolka v Custozzi leta 1848« (PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 18. 1. 1904, inv. št. 975–986, str. 41; 27. 1. 1905, inv. št. 1635, str. 72).

76 Vojaško pokrivalo pikača (*Pickelhaube*) Konrada Seidla iz leta 1866 in najverjetneje sedem grafik z motivi polka Kinski, ki mu je pripadal Konrad Seidl (PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 26. 11. 1907, inv. št. 2750–2657, str. 125).

77 Med triintridesetimi podarjenimi predmeti so bile različne listine, knjige, spominski novc, medalje Konrada Seidla, pipa Konrada Seidla, pečatnik podjetja G. J. Gruber, steklena laterna, stari ključi in ključavnica (PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 28. 2. 1909, inv. št. 3319–3361, str. 160, 161).

78 Med predmeti so bile grafike, listina in knjiga (PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 13. 1. 1910, inv. št. 3397–3403, str. 162).

79 PMM, Inventarna knjiga, Kulturnozgodovinski oddelek, inv. št. N. 1224, o. pl., v. 60 cm, š. 48 cm; inv. št. N. 1223, o. pl., v. 60 cm, š. 48 cm.

80 PMM, Inventarna knjiga dr. Franja Baša, inv. št. 5095, inv. št. 5094.

81 Bevc Varl, Muzejski predmeti, str. 259–280.

82 Bevc Varl, Muzejski predmeti, str. 271.

83 Razstavni katalog Pokrajinskega muzeja v Mariboru.

84 Razstavni katalog Pokrajinskega muzeja v Mariboru, št. 688, 689, str. 52.

85 PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 13. 10. 1912, inv. št. 4528, 4529, str. 221.

86 SI PAM/1523, a. š. 1, beležnica, str. 17, *Portrait für Hr. Kurnigg, dessen Frau*, v. 59,2 cm, š. 48 cm.

87 SI PAM/1523, a. š. 1, beležnica, str. 22, *Portrait d.(es) Hr. Kurnigg*, v. 59,3 cm, š. 48 cm.

Slika 13 in 14: Eduard Lind, Portret mariborskega peka Heinricha Kurnigga (Kurnika), o. pl., 1867, in njegove žene Josefe Kurnigg (Kurnik), o. pl., 1865 (Pokrajinski muzej Maribor; foto: Tomo Jeseničnik).

moramo popraviti podatke o upodobljencih in dataciji v aktualni inventarni knjigi Pokrajinskega muzeja Maribor ter jih upoštevati v članku v *Kroniki* (2019).⁸⁸

Iz poročne knjige župnije sv. Janeza Krstnika v Mariboru izvemo, da sta se Heinrich in Josefa Kurnigg poročila 19. februarja 1865. Heinrich Kurnigg (r. 1831) se omenja kot pekovski mojster ter sin peka Mathiasa Kurnigga (u. 1878, star 84 let) in Marie. Josefa (r. 1843) je bila hči Josefa Kollroserja. Stanovala sta v hiši št. 7 (danes Grajski trg 8).⁸⁹

Lindov portret Josefe Kurnigg je nastal v letu poroke, Heinrichov pa ob drugi obletnici poroke. Portreta sta bila glede na enaki meri platen in način upodobitve portretirancev gotovo zasnovana kot portretni par. Obe deli imata značilno olivno zeleno nevtrarno ozadje, na katerem so vidne sledi nekdanjih okvirjev z ovalnima odprtinama. Doprsta portreta sta izdelana v tričetrtinskem profilu. Josefa je prikazana kot resnobna mlada dama, s skrbno urejeno, na prečo počesano in na temenu speto pričesko in bisernimi uhani. Oko-

li vratu ima okrasni trak z ovalnim medaljonom. Oblečena je v črno oprijeto obleko, stisnjeno v pasu, z dolgimi balonastimi rokavi in črno čipkasto obrobo. Na pravokotnem izrezu so vidne bele čipkaste obrobe in ozek pas bele čipke. Soprog Heinrich Kurnigg je prav tako kot Josefa mladostnega videza. Ima kratke, nazaj počesane svetlo rjave lase, urejene brke in kozjo brado. Tako kot Josefa je oblečen v črno obleko. Pod suknjičem in visoko zapetim telovnikom nosi belo srajco s stoječim ovratnikom in črno samoveznico z metuljčkom.

PORTRETA LEONHARDA IN MARIE WALCHER

8. novembra 1912 je Josefa Kurnigg Muzejskemu društvu podarila manjša portreta v pozlačenih okvirjih, ki upodabljata Leonharda Walcherja in njegovo soprogo Mario.⁹⁰ (sliki 15, 16) V Baševi inventarni knjigi sta pripisana avtorstvo Eduarda Linda in datacija obeh del z letnico 1860, kar se ponovi tudi v aktualni inventarni knjigi⁹¹ in je povzeto po signaturi na Marijinem portretu.⁹² V Lindovi osebni beležnici se priimek Walcher ne pojavi, kar dokazuje, da med letoma 1861 in 1890,

⁸⁸ PMM, Inventarna knjiga, Kulturnozgodovinski oddelek, Eduard Lind, Portret Josipine Kurnik (Josefe Kurnigg), o. pl., 1865, inv. št. N. 1223; Eduard Lind, Portret mariborskega peka Henrika Kurnika (Heinricha Kurnigga), o. pl., 1867, inv. št. N. 1224. Prav tako naj omenimo, da se v Lindovi beležnici morebitna portreta gospoda in gospe Herzog ne pojavita.

⁸⁹ NŠAM, PMK Maribor – Sv. Janez Krstnik 1857–1865, fol. 157; Semlič Rajh et al., *Maribor*, str. 57, 58.

⁹⁰ PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 8. II. 1912, inv. št. 4531, str. 221 in inv. št. 4532, str. 222.

⁹¹ PMM, Inventarna knjiga, Kulturnozgodovinski oddelek, Eduard Lind, Portret Leonharda Walcherja, o. pl., inv. št. N. 1314 (Baševa inv. št. 13295), v. 29 cm, š. 23,5 cm, 1860; Eduard Lind, Portret Marie Walcher, o. pl., inv. št. N. 1316 (Baševa inv. št. 13296), v. 29 cm, š. 23,5 cm, 1860.

⁹² Delo ima desno spodaj signaturo: *Ed. Lind 1860*.

Slika 15 in 16: Eduard Lind, Portret Leonharda Walcherja in njegove žene Marie Walcher, o. pl., 1860 (Pokrajinski muzej Maribor, foto: Tomo Jeseničnik).

ko je Lind zapisoval naročila v omenjeno beležnico, od Walcherjev ni sprejel nobenega naročila. Obravnavani deli pa sta, kot priča signatura, nastali, preden je Lind začel voditi evidenco naročil v ohranjeni beležnici.

Portreta zakoncev Walcher sta zasnovana kot portretni par. Sliki sta manjšega formata in sta zasnovani po vzoru v prvi polovici 19. stoletja zelo priljubljenih bidermajerskih miniaturnih portretov. Vstavljena sta v originalna pozlačena okvirja z reliefno cvetlično dekoracijo na zaobljenih vogalih. Portretiranca sta prikazana v doprtnem portretu, v tričetrtinskem zasuku, ki omogoča postavitve slik tako, da sta obrnjena drug proti drugemu. Leonhard ima visoko čelo ter nazaj počesane rdečkaste lase, brke in kozjo brado. Oblečeno ima belo srajco s črno samoveznico s pentljo, črn telovnik, na katerega je pripeta zlata verižica žepne ure, in črn suknjič. Maria Walcher je upodobljena z rahlim nasmeškom na obrazu, z na prečo počesanimi in ob straneh spletenimi temnimi lasmi ter svetlikajočimi se črno-zlatimi uhani. Na glavi ima temno modro avbico. Oblečena je v sivo-črno oprijeto obleko s steznikom, z okroglim, nizko spuščnim izrezom in nabranimi kratkimi rokavi. Od pasu navzdol je viden del krinoline. Na obleko je na prsih pripeta broška, na katero je pritrjena dolga zlata verižica z obeskom.

Vzpostavitev povezave med donatorko obeh slik Josefo Kurnigg in upodobljencema omogoča pregled matičnih knjig, iz katerih izvemo, da sta se leta 1853 poročila Leonhard Walcher (r. 1827 v Ce-

lovcu) in Maria Kurnigg (r. 1828), katere oče je bil pekovski mojster in posestnik Mathias Kurnigg, mati pa Maria Hirschmann. Leonhard Walcher je bil bakrorezec, oziroma izdelovalec bakrenih posod (*Kupferschmiedmeister*) v Celovcu, sin prav tako mojstra bakrorezca in posestnika v Celovcu Leonharda Walcherja st. in njegove žene Anne, rojene Gangl. Walcherja sta, tako kot Heinrich in Josefa Kurnigg, ob poroki stanovala v hiši št. 7 (današnji Grajski trg 8) v Mariboru,⁹³ h kateri je od leta 1749 sodil pekovski jus. Hišo naj bi Mathias Kurnigg, ki se je v Maribor priselil iz Zagreba, kupil leta 1843, leta 1865 pa je prešla v last njegovega sina, peka Heinricha Kurnigga. Leta 1884 sta hišo kupila Karel in Gustav Scherbaum.⁹⁴ Maria Walcher, rojena Kurnigg, z miniaturnega portreta je torej sestra peka Heinricha Kurnigga s prej obravnavanega portreta. Njen portret in portret njenega moža Leonharda Walcherja je Muzejskemu društvu torej podarila njena svakinja Josefa Kurnigg.

PORTRET JULIUSA MULLEJA

14. januarja 1907 so v zbirko Muzejskega društva v Mariboru kot zapuščino po Johannu Mülle prevzeli portret njenega soproga Juliusa Mulleja, delo Eduarda Linda. (slika 17) V inventarni knjigi društva je zapisano, da gre za oljno sliko cesarskega svetnika in notarja Juliusa Mul-

⁹³ NŠAM, PMK Maribor – Sv. Janez Krstnik 1836–1857, fol. 139.

⁹⁴ Semlič Rajh et al., *Maribor*, str. 58.

leja.⁹⁵ Portret je vnesen tudi v aktualno in Baševo inventarno knjigo,⁹⁶ kjer je dodano, da ima slika na hrbtni strani napis: »Dr. Julius Mulle, cesarski svetnik, cesarsko-kraljevi notar v Mariboru, rojen 10. 2. 1823, umrl 13. 12. 1891 v Mariboru.«⁹⁷

»Dr. Mulle« se v Lindovi beležnici pojavi večkrat. Leta 1873 je dal izdelati »dekoracije za izložbo«, za kar je Lind potreboval pet dni in zaračunal 32 goldinarjev,⁹⁸ leta 1874 »3 pastelne slike za izložbo«, za kar je Lind potreboval štiri dni in zaračunal 33,80 goldinarja,⁹⁹ leta 1875 pa je dal popraviti portret svojega očeta, kar je Lindu vzelo pet dni dela, zaračunal pa je 20,60 goldinarja.¹⁰⁰ Dr. Mulle je pri Lindu naročil tudi portret svoje matere, ki je bil izdelan po fotografiji 29. maja 1875, za kar je Lind potreboval deset dni in pol ter zaračunal 70 goldinarjev.¹⁰¹ Leta 1885 je Mulle dal v popravilo še eno sliko, za kar je Lind zaračunal 12 goldinarjev.¹⁰²

V Lindovi osebni beležnici je naveden tudi doprski portret dr. Juliusa Mulleja, ki po merah ustreza portretu, ohranjenem v Pokrajinskem muzeju Maribor. Portret je bil gotov 23. septembra 1874, Lind je za njegovo izdelavo potreboval deset dni in tri četrtine dneva ter zanj zaračunal 70 goldinarjev, ki jih je prejel 30. septembra 1874.¹⁰³ Portret je ovalne oblike in je vstavljen v originalen pozlačen okvir, okrašen z reliefnimi cvetličnimi dekoracijami. Upodobljenec je prikazan v zrelih letih, s pogledom usmerjenim v njegovo levo. Ima nazaj počesane svetlo rjave lase in košate brke. Oblečeno ima belo srajco, belo samoveznico s pentljo in črn suknjič. Iz Lindove beležnice izvedemo, da si je dal dr. Mulle, najverjetneje na ta isti portret, ki je edini naveden v Lindovi beležnici, sedem let kasneje doslikati še odlikovanja, o čemer priča vpis v beležnici z dne 7. junija 1881. O

Slika 17: Eduard Lind, Portret Juliusa Mulleja, o. pl., 1874, odlikovanja naslikana leta 1881 (Pokrajinski muzej Maribor; foto: Tomo Jeseničnik).

tem, da je šlo za manjše naročilo, priča tudi cena, ki je znašala le 5 goldinarjev.¹⁰⁴ Lind je Mulleju na levi strani na ovratniku naslikal verižico z miniaturnimi medaljami.¹⁰⁵

Dr. Julius Mulle je bil dolgoletni notar v Mariboru. Iz njegovega nekrologa izvemo, da se je poleg svoje poklicne stroke še posebej zavzemal za razvoj kmetijstva na območju Maribora in okolice ter bil podpredsednik štajerske kmetijske družbe (*Vice-Präsident der steierm. Landwirtschaftsgesellschaft*). Navedena so tudi odlikovanja, ki jih je prevzel in ki jih lahko povežemo z upodobitvami na njegovem portretu.¹⁰⁶

Johanna (Ivana) Mulle, rojena Albensberg (1842–1907), ki je sliko pokojnega soproga zapustila Muzejskemu društvu, se je z Mullejem poročila leta 1874.¹⁰⁷ Pred tem je bila poročena Amstädter, vendar je ovdovela. Leta 1876 je bila s svojo sestro Franciško, poročeno Moser, solastnica hiše na današnji Koroški cesti 21. Johanna je leta 1905 prevzela sestrin delež hiše, dve leti kasneje pa je bila hiša v lasti ustanove *Mulle-Moser'schen Stiftung*.¹⁰⁸

95 PMM, Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, 14. I. 1907, inv. št. 2344, str. 109.

96 PMM, Inventarna knjiga, Kulturnozgodovinski oddelek, Eduard Lind, Portret Dr. Juliusa Mulleja, o. pl., inv. št. N. 224 (Baševa inv. št. 4583), v. 87 cm, š. 65 cm, 1874, odlikovanja naslikana 1881.

97 PMM, Pripis v Baševi inventarni knjigi: »Dr. Julius Mulle, Kaisl. Rat, K. K. Notar in Marburg. Geb. 10/II. 1823, +13. XII. 1891 zu Marburg.«

98 SI PAM/1523, a. š. 1, beležnica, str. 36, *Dekoration für Hr. Dr. Mulle Auslagen*, mere niso navedene.

99 SI PAM/1523, a. š. 1, beležnica, str. 39, *Für Hr. Dr. Mulle 3 Pastelbilder Auslagen*, mere niso navedene.

100 SI PAM/1523, a. š. 1, beležnica, str. 40, *Hr. Dr. Mulle Renovierung von s. Vaters Bild samt Auslagen*, mere niso navedene.

101 SI PAM/1523, a. š. 1, beležnica, str. 40, *Für Hr. Dr. Mulle dessen Mutter Brustbil n(ach) Ph(otographie)*, v. 58 cm, š. 46,8 cm.

102 SI PAM/1523, a. š. 1, beležnica, str. 48, *Für Hr. Dr. Mulle Renovierung eines Bildes*, mere niso navedene.

103 SI PAM/1523, a. š. 1, beležnica, str. 39, *Für Hr. Dr. Mulle dessen Portrait Brustbild*, v. 77,7 cm, š. 64,5 cm.

104 SI PAM/1523, a. š. 1, beležnica, str. 47, *Für Hr. P.(ensio-nirten) Rath Dr. Mulle die Orden auf seinem Bilde*, mere niso navedene.

105 Prister, *Odlikovanja*, str. 42, 51. Za opredelitev odlikovanj se iskreno zahvaljujem zgodovinarju Tadeju Juvančiču.

106 *Marburger Zeitung*, 17. 12. 1891, št. 101, str. 4.

107 NŠAM, PMK Maribor – Sv. Janez Krstnik 1866–1876, fol. 303.

108 Semlič Rajh et al., *Maribor*, str. 181.

ZAKLJUČEK

Na podlagi vpisov v inventarno knjigo, v katero je Muzejsko društvo v Mariboru od ustanovitve leta 1902 do leta 1923 vpisovalo svoje pridobitve, lahko ugotovimo, da so bila likovna dela iz Hamburga priseljenega slikarja Eduarda Linda v zbirko društva pridobljena že v najzgodnejši dobi mariborskega muzejstva. Prvo Lindovo delo, veduto starega Maribora – kopijo po votivni sliki iz Ruš iz leta 1680 –, je Muzejskemu društvu leta 1903 podaril mariborski magistrat. To je edino Lindovo delo, ki je prišlo v muzejsko zbirko še za časa njegovega življenja. Slikarsko sicer skromnejše delo zrcali potrebo mestne občine po dokumentiranju nekdanje podobe mesta, predaja Lindove kopije vedute Maribora Muzejskemu društvu pa kaže tudi težnjo po njenem razstavljanju in dostopnosti širši javnosti. Glede na vpise v Lindovi osebni beležnici, ki jo hrani Pokrajinski arhiv Maribor, ugotavljamo, da je to edina veduta Maribora, ki jo je Lind naslikal med letoma 1861 in 1890, ko je v omenjeni beležnici vodil evidenco naročil oziroma izdelanih del. Veduti Maribora je kot zapuščina po leta 1904 preminulem slikarju sledil prevzem skupine predmetov, med katerimi so bile tudi oljne skice in slike, ki pa jih v današnji zbirki Pokrajinskega muzeja Maribor le delno prepoznamo. Med ohranjenimi deli sta slika Križanega in Portret knezoškofa Jakoba Maksimilijana Stepišnika, deli manjšega formata, ki sta Lindu najverjetneje služili kot predlogi pri izdelavi del večjega formata, saj v njegovo osebno beležnico nista vpisani. Lind je Stepišnika naslikal še najmanj dvakrat, o čemer pričata ohranjena slika velikega formata v zbirki Pokrajinskega muzeja Maribor (1865) in omemba njegovega portreta v beležnici za naročnika, gospoda Rescha (1886). Ohranjene tri oljne skice in portret dečka iz Lindove zapuščine najverjetneje izvirajo iz zgodnje dobe njegovega ustvarjanja, ko v slikanju portretov še ni bil zelo vešč, saj je bila glede na zapise njegovo prvo naročilo v Mariboru poslikava dvorane v mariborski Kadetnici. Tudi skice v treh ohranjenih skicirnih mapah (danes v Pokrajinskem arhivu Maribor) kažejo, da se je v zgodnjih 50. letih 19. stoletja posvečal predvsem krajinam in vedutam. V zgodnjo dobo Lindovega ustvarjanja smemo uvrstiti tudi portret neznanega možkega, ki je v muzejsko zbirko prav tako prišel iz Lindove zapuščine. Za njegovo zgodnjo datacijo pričata oblačilni videz in pričeska upodobljenca, pa tudi slikarsko še precej groba poteza, ki jo lahko zaznamo tudi na Lindovem najzgodnejšem signiranem delu iz leta 1852, na dvojnem portretu para iz družine Matzl, ki je bil v zbirko Pokrajin-

skega muzeja Maribor pridobljen leta 2004. Zanimivejša in kvalitetnejša so Lindova dela, ki so jih Muzejskemu društvu Maribor podarili mariborski meščani med letoma 1907 in 1912. Glede na primerjavo podatkov v inventarnih knjigah muzeja z ohranjenimi deli in vpisi v Lindovo osebno beležnico lahko ugotovimo, kdo so bili njihovi naročniki in kdaj natančno so dela nastala. Iz Lindove osebne beležnice še izvemo, da je Lind za izdelavo enega portreta v velikosti približno 50 x 60–70 cm v 60. letih 19. stoletja zaračunal 35 goldinarjev, za portretni par pa dvojno vsoto (70 goldinarjev). Za ovalni portret večjih mer (87 x 65 cm), s katerim je imel Lind skoraj enajst dni dela, je leta 1874 prav tako zaračunal 70 goldinarjev. Če za primerjavo navedemo, da je najnižje plačani uradnik ljubljanske občine v tem času zaslužil okoli 200 goldinarjev letno, ugotovimo, da so si lahko svoje portrete v tem času privoščili le premožnejši družbeni sloji. V Mariboru so meščani to nalogo očitno zaupali Eduardu Lindu, ki je glede na vpise v njegovi osebni beležnici naslikal številne. Kdo so bili upodobljenci na Lindovih portretih, ki jih je Muzejsko društvo Maribor pridobilo do leta 1923, sporočajo podatki v matičnih knjigah. Iz njih izvemo, da so upodobljenci izhajali iz premožnih mariborskih obrtniških družin. Bili so peki, usnarji, bakrorezci in lastniki nepremičnin, med njimi pa sta tudi politično aktivna upokojeni stotnik in mestni notar. Na podlagi podatkov v matičnih knjigah lahko upodobljence povežemo s hišami, v katerih so živeli, na podlagi česar lahko sklepamo, kje so slikarska dela nekoč visela. To, da so družinski člani upodobljencev portrete svojih bližnjih podarili nemško usmerjenemu Muzejskemu društvu v Mariboru, priča o njihovi narodni zavednosti ter želji po krepitvi nemških kulturnih ustanov v Mariboru in ohranitvi spomina nanje v okviru muzejske zbirke.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

NŠAM – Nadškofijski arhiv Maribor

Matične knjige so dostopne na Matricula online:
<https://data.matricula-online.eu/sl/>

RMK, PMK, MMK Maribor – Sv. Janez Krstnik

PMM – Pokrajinski muzej Maribor

Grundbuch des Museum-Vereines in Marburg, Pokrajinski muzej Maribor.

Inventarna knjiga dr. Franja Baša, Pokrajinski muzej Maribor.

Inventarna knjiga zgodovinskega društva (Glavni zapisnik muzeja zgodovinskega društva v Mariboru, 1904–19..), Pokrajinski muzej Maribor.
Inventarna knjiga, Kulturnozgodovinski oddelek, Pokrajinski muzej Maribor.

SI PAM – Pokrajinski arhiv Maribor
PAM/1523, Lind Eduard (1843–1890).

ČASOPISI

Marburger Zeitung, 1884, 1891.

LITERATURA

Bevc Varl, Valentina: Izvor prvih pridobljenih slikarskih del iz zbirke likovne umetnosti Pokrajinskega muzeja Maribor. *100 let o.l.d. Monografija Društva likovnih umetnikov Maribor ob stoletnici organizirane likovne dejavnosti v okoljih severovzhodne Slovenije* (ur. Vojko Pogačar, Primož Premzl). Maribor: Društvo likovnih umetnikov Maribor, 2020, str. 71–81.

Bevc Varl, Valentina: Muzejski predmeti iz usnjarske družine Herzog in trgovske družine Pachner v zbirki Pokrajinskega muzeja Maribor. *Kronika* 67, 2019, št. 2, str. 259–280.

Bevc Varl, Valentina: *Odpri depo slikarstva*. Maribor: Pokrajinski muzej Maribor, 2015.

Bevc Varl, Valentina: Življenjska pot slikarja Eduarda Linda (1827–1904). *Kronika* 71, 2023, št. 1, str. 123–142. DOI: <https://doi.org/10.56420/Kronika.71.1.07>

Ciglencečki, Marjeta: Urbanistična podoba Maribora v 19. in 20. stoletju. *Studia Historica Slovenica* 6, 2006, št. 2–3, str. 531–555.

Curk, Jože in Premzl, Primož: *Mariborske Vedute*. Maribor: Umetniški kabinet Primož Premzl, 2004.

Curk, Jože: O prebivalstvu Maribora med sredinama 18. in 19. stoletja. *Studia Historica Slovenica* 2, 2001, št. 1, str. 43–78.

Čuček, Filip: Spodnještajerski deželnozborski nemški poslanci mestne in kmečke kurije 1848–1918. *Pribevk za novejšo zgodovino* 60, 2020, št. 1, str. 8–32. DOI: <https://doi.org/10.51663/pnz.60.1.01>

Godina-Golija, Maja: Muzejsko društvo in ustanovitev mestnega muzeja v Mariboru. *Studia Historica Slovenica* 4, 2004, št. 2–3 (Hartmanov zbornik), str. 405–419.

Hartman, Bruno: Čitalnice, jedro slovenskega kulturnega razvoja, *Staat und Gesellschaft im Zeit des Dualismus, Mogersdorf: Internationales Kulturhistorisches Symposium Mogersdorf*, 1984, str. 169–186.

Kovačič, Franc: Postanek in razvoj mariborskega muzeja. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 23, 1928, str. 255–268.

Lavrič, Ana: *Portretna galerija škofov v zbirki Mariborske nadškofije*. Ljubljana: ZRC SAZU, Umetnostnozgo-

dovinski inštitut Franceta Steleta, 2020 (Umetnine v žepu, 18).

Ogrizek, Emica: Usnjarstvo severovzhodne Slovenije v sodnem registru okrožnega sodišča v Mariboru v letih 1898–1941. *Usnjarstvo v gospodarstvu trgov in mest na Slovenskem* (zbornik referatov, ur. Miran Aplinc). Šoštanj: Muzej Velenje, Muzej usnjarstva, 2011.

Oman, Drago: Ob šestdesetletnici muzejskih zbirk v prostorih mariborskega mestnega gradu. *Argo* 42, 1999, št. 1, str. 9–17.

Prister, Boris: *Odlikovanja*. Zagreb: Povijesni muzej Hrvatske, 1984.

Puff, Rudolf Gustav: *Maribor, njegova okolica, prebivalci in zgodovina*. Maribor: Založba obzorja, 1999.

Razstavni katalog Pokrajinskega muzeja v Mariboru. [Maribor: Pokrajinski muzej], 1938.

Semlič Rajh, Zdenka in Oman, Žiga in Mlinarič, Lučka: *Maribor, mesto, hiše, ljudje. Stavbna zgodovina starega mestnega jedra med sredino 18. stoletja in letom 1941*. Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor, 2012.

Vidmar, Polona: *Mariborski rotovž*. Ljubljana: Založba ZRC, 2014 (Umetnine v žepu, 10).

Vidmar, Polona: Porträts als visualisierte Erinnerung an verdienstvolle Leistungen der Bürger von Maribor (Marburg). *Likovna umetnost v habsburških deželah med cenzuro in propagando = Visual arts in the Habsburg lands between censorship and propaganda* (ur. Franci Lazarini, Tina Košak). *Acta historiae artis Slovenica* 25, 2020, št. 2, str. 203–230, 359–360. DOI: <https://doi.org/10.3986/ahas.25.2.08>

Vrišer, Sergej: *Uniforme v zgodovini. Slovenija in sosednje dežele*. Ljubljana: Partizanska knjiga, 1987.

Zajšek, Boštjan: »Biti Nemec, pomeni biti Luteran«. Iz življenja nemških evangeličanov na Slovenskem, s posebnim poudarkom na Mariboru in okolici (1862–1945). Maribor: Znanstvenoraziskovalni inštitut dr. Franca Kovačiča, 2010.

SPLETNA STRAN

Parlament Österreich:

Seidl, Konrad: https://www.parlament.gv.at/recherchieren/personen/parlamentarierinnen-ab-1848/parlamentarier-1848-1918/Seidl_1

SUMMARY

Paintings by Eduard Lind from the Collection of the former Museum Society in Maribor

At the end of 1855, the painter Eduard Lind (1827–1904), originally from Hamburg, moved to Maribor, where he lived and worked until his death. Even though he produced numerous and now mostly unknown paintings, the collection of the Maribor Regional Museum has nonetheless preserved several documented or, rather, signed Lind's works that were obtained in different ways and in different periods.

Based on the entries in the inventory book, in which the Museum Society in Maribor registered its acquisitions since its founding in 1902 and until 1923, it may be established that they also included Lind's works. It was already in 1903 that the Maribor magistrate donated to the Museum Society his veduta of the old town of Maribor—a copy of a votive painting from Ruše, dated 1680. The society then also came into possession of a group of objects, bequeathed by the painter on his death in 1904, among them oil sketches and small-format paintings that are only partially identified in the current collection of the Maribor Regional Museum. Two of the preserved works are the painting of the Crucifixion and the portrait of Prince-Bishop Jakob Maksimilijan Stepišnik, on which Lind most probably based his large-format paintings. Likewise preserved are three oil sketches and a portrait of a boy, which most likely date to the early period of Lind's creativity, when

he was still not very well-versed in portraiture. Another work that may be considered to be part of the painter's early period is the portrait of an unknown man, which also found its way into the museum collection from his legacy. Attesting to its early date is the clothing and hair style of the man portrayed as well as the coarseness of the painter's strokes. Greater attention and quality are attributed to Lind's works that the citizens donated to the Museum Society Maribor in the period between 1907 and 1912. The comparison of information contained in the museum's inventory books and the preserved works and entries in Lind's personal notebook, currently kept in the Maribor Regional Museum, enables us to establish the identity of the clients who commissioned the paintings and the exact dates of their production. Annotations in Lind's notebook also reveal how much he charged for individual portraits. In Maribor during his period, such portraits could only be afforded by members of the higher social strata. According to the civil registers, the persons portrayed came from Maribor's wealthy families of craftsmen, such as bakers, tanners, coppersmiths, and real estate owners as well as a politically active retired captain and city notary. Moreover, the entries in the civil registers help us to link the persons portrayed to the houses in which they lived and hence to establish where the paintings used to hang. The fact that the relatives donated the portraits of their loved ones to the German-leaning Museum Society in Maribor also testifies to their national consciousness, their desire to strengthen German cultural institutions in Maribor and desire to preserve the memory of their family members in the museum collection.